

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindellicorum, M. DCC XXVI.

Narratio summatim prævia de singulis domibus, Collegiis, Seminariis, &
Residentiis Lusitanæ Provinciæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

Narratio summatim prævia
de singulis domibus, Collegiis, Seminariis, & Residentiis
Lusitanæ Provinciæ.

1.
Residentia
D. Antonii
Ulyssipone
1542.

UT lucidius, vel ab ipsis primordiis innotescant, quæ par est, hac in acta referri, placuit de singulis domiciliis eo, quo nata, ac fundata sunt, ordine Lectorem edocere. Primum sibi locum vindicat *Divi Antonii Ægyptii Residentia*, quam *Conimbrica* sui, & quidem primi in *Societate JESU Collegii*, imò universa Lusitana Provinciæ velut fecundam suæ felicitatis parentem veneratur. Anno siquidem 1541. Societas JESU, quæ superiore anno Lusitaniam erat ingressa, à Rege Joanne hujus nominis III. dono accepit Commendam, ut vocant, Carquerensem: quam Simon Rodericius cum D. Antonii Cœnobio intra diocesim Guardensem ad radicem Castellii Ulyssiponenfis sito commutavit, & sibi, suisque, quos adduxerat, fociis in stabile domicilium elegit, atque illud incolere cœpit 5. die Januarii anno 1542.

2
Collegium
Conimbricense
1542.

Neque intra hos angustos unius Residentiæ limites se diu contineri passa est munificentia regia Joannis. Novum, & quidem magnificum, ac opulentum *Conimbricæ Collegium* meditatur; cujus initia ut poneret Rodericius, eò absque mora se conferre jubetur. Paruit voluntati optimi Principis vir religiosissimus, & quidem adeò feliciter, ut per summam animi contentionem piis intentiones piissimi Regis eodem adhuc anno 2. Julii adimpleret, & sanctissimo Nomini JESU novas has ædes dicaret. Accessit Collegium artium, in quo tum manfuetioribus litteris, tum Philosophiæ placitis, Hebraicæ & Græcæ linguæ notitiâ imbuitur juvenus, in quam Rector Societatis peculiari quidem, & separatâ, non tamen minori, sed pari, quâ in suos Academicos Rector sæcularis, utitur potestate, Religiosi nostri præter sacrarum litterarum interpretem, suos quoque habent Theologiæ Professores. Episcopi Conimbricensis propensum in utilitatem publicam studium effecit, ut scholasticis etiam externis conscientiæ casus explanentur. Collegium adjunctum habet tironum domicilium.

3.
Collegium
Eborense, &
Academia
1551.

Collegium Eborense anno 1551. Serenissimus Lusitanæ Infans Cardinalis Henricus, tunc Archipræsul Eborensis, postea Rex Lusitanæ, sub Spiritûs S. patrocinio fundavit, dotavitque liberalissimè iis redditibus, qui sufficiant nonnunquam fociis octoginta supra centum sustentandis. Idem Serenissimus Infans autoritate Pontificiâ, & Regiâ crexit in urbe eadem Academiam celeberrimam, & non tantum gradus Philosophicos, & Theologicos conferendi potestatem, sed etiam plenam totius Academiæ administrationem nostræ commisit Societati.

Regit Præterea Eborensis Rector per Vice-Rectorem Jesuitam, duosque Consiliarios Collegium à *Purificatione* dictum, quod idem Princeps fundavit pro 50. personis è Clero sæculari. Sed ut commodius alerentur, hic numerus summi Pontificis jussu dimidio est diminutus. Caterum quemadmodum hujus Collegii Rectori subjacet Nosocomium pro scholasticis egenis curandis ab eodem Serenissimo fundatum; ita idem Rector est Superintendens

dens Collegii à *Matre DEI* per *Hectorem Pinam* Senatorem Regii Consilii, & illius piissimam Conjugem *Franciscam Brittam Sacottam* in utilitatem suorum consanguineorum dotati: gubernatur tamen per sacerdotem externum ab nostro Hectore electum. Nostro Collegio juncta est tironum domus.

Collegium Ulyssiponense D. *Antonii Abbatis* habuit initium anno 1552. Collegium Ulyssiponense se D. Antonii 1552.
Residentia enim, de qua supra, jussu S. Protoparentis *Ignatii* conversa est in Collegium, in quo sequenti anno Gymnasia ad tradendas Latinas litteras, & quaestiones morales sunt aperta. Regis, & piorum eleemosynæ socios aluerunt usque ad annum 1564. quo *Serenissimus Infans Cardinalis Henricus* creatus archipræsul *Ulyssiponensis* Collegii se dixit Fundatorem, ac donavit reditu; quem auxit *Rex Sebastianus* optimâ pensione in mercibus Indicis. Cùm esset angustum nimis ædificium, constructum est aliud nobilissimum, in quod migravimus 9. die Novembris anno 1593.

Templum augustum ejusdem Collegii condidit D. *Philippa Sa Comes Linariensis*, S. Patri *N. Ignatio* sacrum, 1. Januarii anno 1613. posito primo lapide. Cœpit esse usui 26. Julii 1652. Post opus omni ex parte absolutum, certus numerus presbyterorum, quem *Fundatrix* designat, ibidem cantabit officia divina, ac pro ea faciet missæ sacra. Sustainet Collegium socios amplius quinquaginta.

Domus Professa Ulyssiponensis dicata divo *Rocho* habuit principium mense Octobri anno 1553. Fundatorem agnoscit *Joannem Regem*, quem titulum vivens nunquam admisit, eò quòd Societas pro religiosa sua, quâ par erat, modestia noluerit condi opus tam magnificentum, quàm *Rex* pro majestate sua & munificentia est meditatus. Multis annis post Regis mortem illi Societas dedit & Fundatoris prærogativam, & suffragia. Est secunda totius Societatis Professæ domus. Alit corrogato ære socios amplius quinquaginta. 4. Domus D. Rochi 1553.

Collegium Bracharense cœpit 29. Julii anno 1560. Gloriat *Ven. P. Ignatio Azevedo* primo Rectore. Fundatorem agnoscit mirabilem herodem *Bartholomæum de Martyribus* Archipræsulem *Bracharensem*. Dum vixit, Fundatoris honorem reculavit sperans, futurum, qui propter hunc titulum & suffragia Collegii dotem augetet. Verùm Societas id post ejus obitum non sustinuit. *Cardinalis Henricus* ejusdem Collegii est Confundator: idcirco suffragia pro ambobus æqualiter fiunt. Socios censet nonnquam penè quadraginta. Dicitur est Collegium S. Paulo. 5. Collegium Bracharense 1560.

Collegium Portuense divo *Laurentio* sacrum numerat annos suos ab 10. die Augusti anni 1560. Jecit illius primordia *S. Franciscus Borgia*, cùm secessit in eam urbem. Annos 14. vixit ex eleemosynis instar Professæ domus, caruitque scholis ob pertinaces civium contradictiones, quæ post annos plures sunt mitigatæ. Illius suscepit foundationem *Illustrissimus D. Ludovicus Alvirius Tavora* Eques *Melitenensis* *Lessæ* Balius. Socios complectitur viginti, & amplius. 6. Collegium Portuense 1560.

Collegium Brigantinum Sanctissimo *JESU* Nomini dedicatum cepit exordium 22. Decembris anno 1561. Caret fundatore. Illius dos debetur diversis Benefactoribus, præsertim *Brigantino Duci Theodosio* hujus nominis primo, & *Antonio Pinerio* Episcopo *Mirandensi*. Alit penè viginti socios. 7. Collegium Brigantinum 1561.

Totidem *Collegium Madeirense*. Fundatorem agnoscit *Regem Sebastianum* ab anno 1570. sacrum divo *Joanni Evangelistæ*. Et templi & Collegii ædificium opus dignum est Conditore suo. 8. Collegium Madeirense 1570.

Antonius Franco

XX

An-

9.
Collegium
Angrense
1570.

Angrense Collegium fundatore pariter gaudet Sebastiano Rege. Il-
luc missi Collegium intercepturi mense Majo anni 1570. portum ingressi
Junii die primâ: magnis plausibus à Nonio Alvrio Pereira Episcopo Cano-
nicis & civibus in ædes conducti novis hospitibus paratas. Joannes Silva
Cantus donavit Societati has ædes cum sacello dicato B. Virgini de Ni-
vibus, unde Collegio nomen, dum illic viximus. Propter nonnulla in-
commoda placuit magis hâc statione illud spatium, ubi nunc est Colle-
gium, cui positus lapis primus mensis Maji die 10. post ascensionem Do-
mini; propterea Collegium dicatum Dominicæ Ascensioni. Ad illud mi-
gravimus 16. Februarii an. 1608. Structura templi processit lentius, an.
1651. apertum est, ac sacratum D. P. Ignatio. Ad 15. aut 20. susten-
tat.

10.
Collegium
Angolanum
1575.

Angolanum Collegium in Africa, sive Guinea octavo gradu trans
æquatorem nomine Residentix sumpsit initium Februario anni 1575. De
Lusitania solvit Octobri antecedentis anni Paulus Diasius. In ea classe no-
vem navium sunt vecti de nostris quatuor. Ad Loandam insulam appul-
sus Paulus urbem condidit futuram ditionis Lusitanæ sedem: ipsi nomen
indidit à S. Paulo; tamen invaluit Loandæ nomenclatura ex insula Loan-
da. Pluribus annis habitavimus ædes tenues, donec confectum optimum
templum, & pro numero incolarum amplum ædificium jucundissimis gra-
tum prospectibus. Gaspar Alvrius, qui Societatem inivit, & apud nos mor-
tuus, donavit firmum reditum, quo sunt condita Gymnasia. Sanctissimo
JESU Nomini consecratur Collegium. Non habet proprium fundatorem.
Rex Sebastianus jussit de suis vectigalibus aliquem dari reditum annuum,
sed præcipuus conflatur ex aliorum donationibus. Duodecim, aut am-
plius, lociis victum præbet.

11.
Collegium
Michaëlense
1591.

Pontadegada urbs est primaria insulæ *S. Michaëlis*. Collegium no-
strum dicatum omnibus Sanctis inchoatur anno 1591. caret fundatore,
Subsidia, ac donationes benefactorum complevere dotem. Plurimis annis
tenuit Residentiæ nomen. Anno 1636. præfectus illi primus Rector Ven.
P. Ludovicus Lopus. Socios amplius quindecim sustentat.

12.
Seminarium
Ulyssipon.
1593.

Seminarium Ulyssiponense Divi Patritii institutum est anno 1593. ad
educandos Hibernos adolescentes, qui possent scientiarum absolutis studiis
redeuntes in patriam juvare in spiritu & fide conservanda populares suos.
Id piissimum opus erexere suis industriis noster Joannes Olingus Hibernus,
& Petrus Fonteca. Nonnullis annis Sodalitas Nobilium eorum sustentatio-
nem curæ habuit. Anno 1605. Seminarii regimen traditum est nostræ So-
cietati. Acceptavit fundationem vir nobilis & locuples Antonius Fernan-
dius Ximenius. Habitant illic de nostris sex, vel septem. Collegiarum nu-
merus non fixus est, sed pro reditu.

13.
Domus tiro-
num 1597.

Domus Probationis, sive tironum Ulyssipone consecrata B. Virginis as-
sumptioni habuit initium 18. Decembris an. 1697. in villa suburbana dicta
Campus Lidus. Illic annis aliquot tirones confedere: postea verò aliò aman-
dati, ut ex tirocinii reditibus novæ domus fabrica citius consurgeret, quæ tan-
dem cœpit incoli 13. Junii an. 1619. Fundatores sunt Fernandus Tellus
Menefius, qui summa cum potestate Indiam rexerat, & ejus conjux D.
Maria Noronia. Tenuem dotem auxit tantis incrementis noster Laurentius
Lombardus, ut meritò vocari possit ejus domus Confundator, licet talis ti-
tulus ipsi non sit concessus. Alit plerumque ad 30. tirones, præter sacerdo-
tes, & Coadjutores ad bonam administrationem necessarios.

Collegium Farense in Algarbiis memorat sua primordia ab anno 1599. Fundatore Fernando Martinio Mafarenio ejus diocesis Episcopo. Alit septem, aut octo socios. Dicitur S. Jacobo majori.

14.
Collegium
Farense
1599.

Domus Professa Villavivosa consecrata D. Joanni Evangelistæ, fundatore Duce Brigantino Theodosio II. inchoata est Novembri mense anni 1601. Dum non constructum esset ædificium, incoluimus emptas ædes in platea de Fidalgis vocata. Die festo S. P. Ignatii anno 1659. inde migravimus in domum, quamvis nondum perfectam. Eleemosynis alit 8. vel 10.

15.
Domus Prof.
Villavivosa
1601.

Collegium Portalegrense Divo Sebastiano dicitur Fundatorem veneratur P. Simonem Almeidam nostræ Societatis. Cœpit anno 1605. Septem sustentat socios, non plures; eò quòd in novo ædificando Collegio anni consumuntur redditus.

16.
Collegium
Portalegren-
se 1605.

Collegium Scalabitanum B. Virginis illibatae Conceptioni sacratum fundatorem suspicit P. Eduardum Costam nostræ pariter Societatis. Cœptum est anno 1621. Postea anno 1643. Rex Joannes IV. donavit Regium palatium. Victum dat penè 30. socios.

17.
Collegium
Scalabitanum
1621.

Collegium Helviense inceptum Februario anni 1644. divo Jacobo majori sacrum, agnoscit fundatores Didacum Britum, & ejus conjugem Dominam Aldonsam de primaria nobilitate. Habet socios 7. vel 8. quòd in consurgente ædificio reddituum infumatur major pars.

18.
Collegium
Helviense
1644.

Collegium Fayalense sub patrocinio D. Francisci Xaverii fundatum anno 1652. in oppido Horta ab Francisco Dutra Quadrio, & ejus conjugè Elisabetha Silveira apud eas infulas nobilissimis. Templum fundavit D. Joannes Alvirius Medecus presbyter multæ virtutis, & nobilitatis: dicitur B. Virgini de Prazeres sic nuncupatae propter concepta gaudia ex conspectu filii de mortuis suscitati. Vivunt illic novem, vel decem socii.

19.
Collegium
Fayalense,
1652.

Collegium Setuvalense, seu *Cetobricense* habuit exordium an. 1655. sacratum D. Francisco Xaverio, quem cives in suum titularem Patronum postea delegerunt. Fundatores sunt Andreas Velius Eques militiæ Christi, & illius conjux D. Philippa Paredia. Alit octo, vel novem.

20.
Collegium
Cetobricense
1655.

Collegium Villanovæ Portimane in Algarbiis pariter sub tutela D. Francisci Xaverii cœptum est anno 1660. fundatum à D. Didaco Gonçalvio, qui fuerat œconomus maximus Petri Sylvæ Pro-regis Indiæ, & prætoris cohortis Ductor. Septem, vel octo socii hinc aluntur.

21.
Collegium
Portimane
1660.

Collegium Bejense, seu Pacis-Julæ nactum tenuia principia sub nomine Residentiæ anno 1670. Perpeßum non paucas contradictiones adusque annum 1693. quo Serenissima Lusitanæ Regina Sophia Neoburgensis voluit esse hujus Collegii Fundatrix. Divus Sefinandus Martyr illustri apud Cordubenses Bejæ natus, est urbis patronus, ipsique cives dicarunt ædem sacram, quam donaverant Societati. Cùm foret parva pro magnitudine Regii Collegii, jactus novo templo, & ædificio primus lapis 12. Martii an 1695. Templum D. Sefinando, Collegium consecratur S. Xaverio, cujus obsequiis mirum dedita fuit Serenissima. Collegium ædificatur pro septendecim sociis.

22.
Collegium
Bejense 1670.

Collegium S. Francisci Xaverii in ea Ulyssiponis regione, quæ dicitur *Alfama* initium habuit anno 1679. fundatore Domino Georgio Fernandio Villanova viro æquè nobili, ac pio.

23.
Collegium S.
Xaverii Ulyssipone 1679.

24.
Domus tyro-
num pro mis-
sionibus In-
dicis,
1705.

Domus tyronum Ulyssipone pro missionibus Indicis ad fontem Arroyum sita Regiâ gloriatur fundatrice Serenissima Catharina Anglorum Regina, filia Joannis IV. Lusitaniæ Regis. Acceptavit foundationem anno 1705. Cùm hæc scribuntur an. 1721. majori ex parte confectum est admodum pulchrum ædificium. Domus ex voluntate fundatricis consecrabitur divo Xaverio; templum verò B. Virgini Nazarethana propter Dominum Joannem Serranum insignem domus benefactorem, cui mens fuerat instituere talem ædem in Nazarethana Virginis obsequium. Alet ex Regiæ fundatione tyrones duodecim, præter sacerdotes & Coadjutores administrationi domus necessarios; & alios tyrones, qui ex redditibus Domini Serrani sustentari commodè poterunt.

25.
Collegium
Archithalaffi.

Excellentissimus D. Joannes Thomas Henriquius Cabrera Castellæ & Legionis Archithalaffus in Lusitaniam secedens anno 1702. condito testamento jussit institui Collegium pro missionariis Indicis, vel Indiæ Occidentalis, si Carolus tum III. Hispaniarum Rex, hodie VI. Romanorum Imperator solium Hispanicum occuparet; vel Orientalis, si illud non assequeretur: injungens designatis à se testamentariis, ut expectarent belli exitum. Pace jam conclusâ, agitur de deligendo Ulyssipone loco, fabricaq; Collegii B. Virgini à conceptione dicandi, cui fundator legavit univèrsas divitias, quas secum in Lusitaniam asportaverat.

Præter enumerata Collegia Residentias 18. numerat Provincia Lusitana, quarum nomina in præfixo Catalogo invenies. Cætera huc spectantia suo loco, & tempore dicam.

